

ГУЦУЛЬСЬКО-ЗАХІДНОПОЛІСЬКІ ПАРАЛЕЛІ
В СИСТЕМІ СЛОВОЗМІНИ ІМЕННИКІВ,
ОФОРМЛЕНИХ ЗА ЗРАЗКОМ ДАВНІХ *-Ā-, *-JĀ-ОСНОВ

На матеріалі гуцульських говірок проаналізовано діалектні явища словозміни іменників, оформлених за зразком колишніх *-ā-, *-jā-основ. Виявлені словоформи подано з огляду на їх функціонування в західнополіському говорі. Відзначено ряд фонетичних інновацій поряд зі збереженням давніх флексій у відмінкових парадигмах досліджуваних ареалів.

Ключові слова: гуцульські говірки, західнополіська народнорозмовна традиція, словозмінні паралелі, іменник, відмінок, флексія.

Ruslana Zinchuk. Hutsulian-Western Polissyan Parallels in the System of Nounal Word Modification of the *-ā-, *-jā-Old Stem Pattern. Dialectal phenomena of nounal word modification following the pattern of the *-ā-, *-jā-old stems are analysed on the material of Hutsulian dialects. The revealed word forms are considered from the viewpoint of their functioning in the Western Polissyan dialect. A few phonetic innovations as well as preservation of old flexions in the case paradigms of the researched areas are indicated.

Key words: Hutsulian dialects, Western Polissyan popular language tradition, word modification parallels, nounal, case, flexion.

Сучасні діалектологічні студії позначені активізацією наукових пошуків лінгвістів у плані всебічного обстеження відношення одних діалектів української мови до інших як джерела для встановлення закономірностей розвитку говорів, їх взаємозв'язків та взаємовпливів. Особливо плідним, на думку І. Сабадоша, “є з'ясування на всіх рівнях ... стосунків між старожитніми, тобто архаїчними, та віддаленими один від одного діалектами, якими є, наприклад, поліські, з одного боку, і карпатські, з другого” [14, 199]. Із цього погляду науковий інтерес становлять діалектні явища словозміни іменників жіночого роду в гуцульських говірках, зважаючи на їх відповідники в західнополіській формотвірній системі.

Гуцульсько-західнополіські словозмінні паралелі досі не були предметом спеціального дослідження. Відносно обмежено такий матеріал поряд з іншим діалектним фактажем представлено в працях С. Самійленка [15], І. Керницького [7], що акцентують передусім на становленні формотвірних норм, беручи до уваги діалектні свідчення та дані писемних пам'яток,

I. Матвіяса [10], де автор висвітлює питання взаємодії літературно унормованих форм із говірковими явищами.

Цінними для порівняльної характеристики формотворення аналізованих ареалів є спостереження над “відміною речівників” гуцульських говірок Б. Кобилянського [8]. Описуючи “деклінацію” субстантивів, мовознавець оперує давніми словозмінними типами, аргументуючи це можливістю “наглядно показати різниці (мішання деклінаційних клас, спрощення, редукції) між старими формами давнього поділу і новими у відмінах гуцульського діалекту – і рівночасно показати, що ще залишилось архаїчного у формах говору” [8, 47]. Багатий арсенал словоформ, які стали джерельною базою дослідження, акумулюють текстові записи живомовних свідчень жителів Гуцульщини¹ та лексикографічні праці, що містять діалектний фактаж цього ареалу². Джерелом порівняльного матеріалу слугували власні записи спонтанного зв’язного мовлення жителів Західного Полісся.

Н. в. одн. іменників, оформлених за зразком давніх *-ā-основ, в описуваних діалектних ареалах представлений словоформами з успадкованою з давньоукраїнської мови флексією -а, продуктивність якої зростає з огляду на “специфічні місцеві співвідношення між твердими та м’якими формами” [11, 64], пор. із гуцульських говірок³: *шо¹би с¹ходу со¹б’і знаў кот¹ра кот¹рого віў¹ца... бо то йе віў¹ц’а на віў¹цу ¹дуже ўда¹йетси [16, 239], та жен¹т’ица так си ви¹вар’увала [16, 246], ¹кожда в’іў¹ца була зарейест¹рована ... то це ¹кожда в’іў¹ц’а ¹була в жур¹нал’і за¹пи¹сана [16, 248], ко¹ли засту¹деласи ца в’іў¹ца [16, 251], то назі¹валаси гу¹с’ін:ица [16, 251]. Словоформи зі свистячим кінцевим приголосним основи на зразок *в’улиця, коп’ица, т’ерница*, що відбивають процес депалаталізації відповідного консонанта, уживані в окремих говірках західнополіського ареалу, пор.: *се¹ре¹да і пй¹ятница постіли завш, чимири¹ца така була, т’ерница така з д’ерва зр’обл’ана, теп’ер вже і пше¹н’ица не¹ р’одит.**

¹ Див. позиції 5, 9, 16 у списку використаної літератури.

² Див. позиції 4, 13 у списку використаної літератури.

³ При цитуванні максимально збережене авторське написання відповідних словоформ.

Специфіка Н. в. одн. субстантивів, оформлених за зразком колишніх *-jā-основ, пов'язана з характерним для фонетичної системи аналізованих говорів підвищенням та звуженням артикуляції [a] після м'яких і шиплячих приголосних. У зоні дії такого явища перебувають західнополіські іменники з наголошеною флексією, як-от: вел'ми симн'е вилі'ка була, мн'ека зимн'е, зимл'е була платнайа, свойе була земн'е. У гуцульських говірках перехід [a] в [e] та [и], [і] охоплює й ненаголошену позицію, пор: ду'ш'е, зем'л'е, пу'стѧн'е (-'і), газ'дан'е (-'і) [8, 50], 'т'іл'ко ст'іп'ійі зим'л'е [5, 282], там дривітні йаг'раз була [9, 246], в'іў'ц'е про'би'ласи [16, 250], про'пасниц'е – це / шо худо'бину тр'е'се [16, 230], то 'палиц'е назив'аласи [16, 239].

Спонтанне діалектне мовлення жителя с. Верховина Верховинського району Івано-Франківської області, передане Т. Ястремською, засвідчує факультативно представлені в гуцульських говірках⁴ наслідки обниження та розширення артикуляції наголошеного [и] в Р. в. одн. іменників із кінцевим твердим приголосним основи, пор.: йа наг'р'іў ба'н'ек во'ди'е [16, 236], с'тайу ро'би'ле б'лизко во'ди'е [16, 244], і в'іў'ц'а до до'би'е 'зи'нула [16, 252], на 'вус'і 'з:аду / бле'шче до голо'ве' [16, 259]. Більшу продуктивність аналізовані словоформи виявляють у народнорозмовній традиції Західного Полісся, пор: ми'е там булі'е до вуїні'е, воді'е пийну чут'ку / ни зі'мнийі вел'ми / і вс'о / і вже кашил', про'шлийі зимі'е то було, нимá ше никóму биді'е вилі'к'ійі.

Р. в. одн. субстантивів з основою на кінцевий задньоязиковий та фарингальний приголосний позначений наслідками вторинного пом'якшення консонантів у групах *гы, *кы, *хы; пор. із гуцульських живомовних свідчень: а ци'бер ко'ров'і до 'с'іч'к'і [5, 276], тр'і'пач'к'і ни 'було [5, 281], 'так'і там ўже, 'коло 'нас'ік'і [5, 282], ни мали ані крішк'і хл'іба [9, 210], і б'ілиши н'ічó не'ма – н'і л'іжка / н'і пóдушк'і [9, 212], а ми кач'ійімосі від сме'рєкі до сме'рєкі [9, 222], на ве'рику йалінк'і [9, 261], тáто були здібний і до маїстєркі [9, 269], нас сєме'ро сідáло до ўдної ве'ликої міскі [9, 272], з пазухі так шчо

⁴ Висновки зроблено з огляду на виявлені в проаналізованому фактичному матеріалі словоформи.

дн'а вит'ага́йеш [9, 278], пригна́ла від свекру́хі коро́ву [13, 80], йшов'ім ... на обзо́рини до дівкі [13, 124], натекло́ по́вний слóк горівкі [13, 142], коло́кол' то роби́ц':і з бл'ех'і [16, 264], а також західнополіські паралелі: з йідне́йі мі'ск'і йіли, гоні́ла до річк'і, до́бре було́ в свикру́х'і / грих жа́луватис'.

Спостережені в гуцульських говірках структури на зразок дириу́йна ме"ска́ дл'а му́к'е [5, 276], і п'росто́ до р'ік'е [5, 279] засвідчують характерний для західнополіської системи іменникового формотворення вияв давніх звукосполук *гы, *кы, *хы в наголошеній позиції, пор.: ни йідне́йі блох'е́, в ме́йі дочк'е́, биз ног'е́ зоста́в'а.

З. в. одн. іменників жіночого роду в описуваних ареалах не виявляє флексійної варіативності і, як правило, репрезентований закінченнями -у, -'у відповідно до субстантивів давніх *-ā-, *-jā-основ. Простежено, однак, уніфікацію відмінкових флексій іменників з історично м'яким кінцевим свистячим приголосним основи за зразком твердої групи внаслідок ствердіння цього консонанта. Словоформи з депалаталізованим [ц'], зауважені Д. Гринчишиним у писемних пам'ятках Гуцульщини (служни́цу оудержати́ ни могу́ [3, 78], купивъ... тую полови́цу того рошѣино́го за девять овець из вовновъ ... и за тели́цу тритя́чку [3, 78]), фіксовані Т. Ястремською в спонтанному діалектному мовленні гуцулів (да'йут на в'іу́цу / на ко́рову б'ринзу [16, 224], поди'витис'а на сво'йу те́лицу [16, 227], ту же́н'т'и́цу то ўже сви́н'ам [16, 246], 'кожду в'іу́цу з'на́йе [16, 248], і це́й поро́шок уби'ваў о́цу моти'л'и́цу [16, 250], т'реба ст'ри́чи в'іу́цу [16, 254], ц'у перева'рену' си'рватку с'тави́ле ў бербе́ни́цу 'коло 'ватри [16, 263], два 'л'ітри́ моло́ка на бербе́ни́цу б'ринзи [16, 269]), визначають діалектну специфіку говірок східної діалектної зони західнополіського говору, пор.: на́шу гу́лицу вс'у спали́ли, вже ста́ли пшани́цу с'йіати, мате́ри́я на спудні́цу.

М. в. одн. субстантивів жіночого роду в описуваних ареалах представлений характерним для обох мовних систем (і діалектної, і літературної) закінченням -і "як закономірною для української мови фонетичною зміною давнього ѣ, що первісно властиве було лише іменникам з основою на *-ā" [6, 76]. Серед

говіркових виявів аналізованої відмінкової позиції простежено словоформи з флексією *-и*, що за гуцульськими живомовними свідченнями в цих говірках більш продуктивна в М. в. одн. іменників, оформлених за зразком давніх **-jā-*основ, пор.: *'терле* *ў* *'терлиць* [5, 272], *у* *тії* *п'їніци* *було* *те́мно* [9, 222], *там* *ми* *ўсі* / *їак* *у* *труп'арни* / *у* *бр'уді* *леж'али* [9, 223], *ў* *холодній* *не*^u *во́ли* [9, 230], *на* *рідні* *двін:їци* [9, 232], *кілко* *бабів* *іде* *по* *в'улиць* [9, 265], *'робл'у* *ў* *'кузни* [16, 225], *це* *б'їе* *усе* *по* *к'їшени* [16, 226], *їе*^k *'уї* *лис'ток* *на* *зем'ни* [16, 250], *вин* *т'їл'ко* *їїў* *ў* *с'тайни* / *ў*^d *дома* [16, 255], *з:ем'ли* *в'їў'ц'а* *це* *сп'а'сайе* [16, 262]; пор. також словоформи, як-от: *та́то* *шій'ут* *на* *маши́нці* [9, 267], *моти'лиц'а* *пере'важно* *на* *печ'їнц'ї* [16, 221], *'ватаг* *нази'вайеси* *ў* *полони'н'ї* [16, 223], *'терли* *на* *'дошц'ї* [16, 249], *у* *'застайц'ї* *теж* *па'лели*^e *во'гон'* [16, 249], фіксовано й *на* *т'ї* *'п'їц:и* *п'раж'ели*^e [5, 271], *на* *ц'її* *'палци* [16, 259], пор. ще із фольклорних записів М. Лесюка в с. Ковалівка Коломийського району Івано-Франківської області: *ў* *нов'ї* *св'їтло́нци* *калач'ї* *пе*^u *че́* [9, 312], *ў* *нов'ї* *стайе́нци* *ко́ник'ї* *че́ше*^u [9, 312], *ў* *нов'ї* *св'їтло́нци* *фусткі* *тач'їїї* [9, 313]. Ненаголошена флексія *-и* М. в. одн. субстантивів із кінцевим твердим приголосним основи об'єднує більшість говірок Західного Полісся: *дава́ли* *худо́би*, *в* *чужі́* *ха́ти*, *їек* *горо́х* *при* *дору́зи*, *нашо* *воно́* *її* / *ти* *ба́би*, *хл'їб* *на* *лип'еси* *пиклі́*^e, *в* *огоро́дни* *брига́ди*, *на* *так'ї* *до́вг'ї* *ті́ц:и*, *в* *д'їсци* *мисі́*^e *ли*, *на* *ла́вци*, *сп'али* *на* *одній* *ко́їци*, *в* *ш'є́нци* *зимо́ви*, *на* *скрі́*^e *пци* *грав*; пор. й західнополіські словоформи М. в. одн. іменників з основою на **-jā*, як-от: *у* *землі́*, *в* *скрі́*^e *ни*, *в* *к'їше́ни*, *на* *їа́блуні*, *в* *клу́ні*. Дослідники, однак, вказують на різну природу флексії *-и* в описуваних говорах. У відмінковій парадигмі діалектів південно-західного наріччя науковці простежують збереження фонетично модифікованого закінчення давніх **-jā-*основ [6, 82; 1, 62; 10, 52], яке іменники твердої групи, ймовірно, перейняли від форм із кінцевим м'яким приголосним основи. Флексію *-и* М. в. одн. іменників у північноукраїнських говорах кваліфікують як типовий для фонетичної системи цього ареалу рефлекс давнього *ǃ*, перед яким кінцевий приголосний основи зазнав депалаталізації [12, 57; 10, 52].

Спільний гуцульсько-західнополіський словозмінний фонд розширюють діалектні вияви парадигми множини іменників, оформлених за зразком давніх *-ā-, *-jā-основ. Субстантиви жіночого роду з кінцевим твердим приголосним основи у сполучі з числівниками *дві*, *три*, *чотири* на діалектному ґрунті зберігають рефлекси дуальних форм, тотожних з архаїчними, що не успадковані українською літературною мовою; пор. з гуцульської народнорозмовної традиції: *дві* ¹вер'бі (і вер'¹бі), *ко*'рові, *поло*'вені, ¹бабі, *го*'ден'і, *мі*'нут'і, ¹пар'і, ¹струн'і, ¹ребі, ¹ж'е('а)бі, ¹хат'і [8, 52], *дві* *ло*'пат'і [5, 271], *хот'* би *од*'на *дві* ¹ос'і *над*'ли^ет'іли [5, 277], *чо*'ти^ери *бе*'^урез'і [5, 278], *не*'^у *мог*ла-м *три* *го*дін'і *із* *по*сте'^ули *ї*ста¹ти [9, 323], *у* нас *три*^е *ко*'ров'і ¹були [16, 234], *д'*ї¹ч'ета ¹були *дві* *сестр'*і *мал'*і [16, 234], *три-ш*'тири *ко*'ров'і [16, 241], ¹були *та*'к'і *дві* ¹до¹убан'ц'і / *дере*в'їен'і [16, 244], *дві* ¹дошц'і [16, 249], *ви* *це* ... *по*кладе¹те на *дві* *т*'р'ісоч'ц'і [16, 249], *по* *ч'*отири *п'*ігулц'і на *од*'ну *в'*ї¹цу [16, 250], *три* *ск'*ін'і ¹маїе [16, 260], *сто*'їт *во*'но там *дві* *го*'д'їен'і / ¹п'їтора-*дві* *го*'д'їен'і [16, 263], а також західнополіські паралелі: *ш*тї^ери *т*рун'ї *ра*зом *сто*їало, *р*їтко *в* *ко*го *бу*ло *дві* *ко*мнат'і, *три* *ха*т'і *ти*ко *п*уд *бл'*ехуїу *бу*ло, *за*вше *дві* *ко*р'ів'і *т*рима¹ли, *нас* *дві* *с*истр'ї і *б*рат *бу*в.

Закономірності діалектного формотворення Н. та З. вв. мн. відображають і субстантиви з основою на [г], [к], [х]. Поряд із передбаченим літературною нормою виявом голосних у групах *гы, *кы, *хы: *так* *но*ги *ї*їму *не*'ре'^убіли [9, 220], *зе*'мл'анки *ва*лілисі [9, 221], *ме*рзли *ру*ки і *но*ги [9, 228], *ж*'ин'ки *бе*'рут *о*'так [16, 255], *то*г'ди ¹пап'ірки *по*:п'ти¹найемо [16, 266], *тут* *ї*е ¹їнич'ки *та*'к'і [16, 270], живомовні свідчення жителів Гуцульщини вказують на інші можливі способи вираження цих звукосполук, пор. словоформи з ненаголошеним закінченням: *ме*ї ¹рук'і [5, 281], *ме*'ні *ру*кі *за*те¹рли [9, 246], *д*умала'м, *що* *ми* *ру*кі *пов*блзїт [13, 70], *л'*їса¹ми *с*мерек'і *у*'с'ек'і *ї*е ... ¹колог'і *ї*е [16, 250], ¹пап'ірки^е *т*реба ¹кождої *вес*'ни ¹в'ї¹ц'ом *ру*бати^і [16, 251], *ї*ї ¹ноги^е *в*'їт *ко*'л'їна ¹тайак *ви*дби¹рало [16, 251], а також структури з наголосом на флексії: *да*їут *за*д¹їшн'і *ми*ск'е [4, 74], *ї*а *ї* *ку*ж'ї¹к'е *ц*'і *ро*'би^еї [5, 273], *де* *ї*'к'і *г'*ї¹к'е^і *ї*е [5, 273], *ї* *т*р'їнач'к'е *ї*же, *ме*'дар'к'е^і *с*'ї *на*зи¹вали [5, 281], *д'*ір'к'е *ї*е

[5, 281], кла'де ў ком'ір'к'е [5, 281], а ц'і в'іўч'ер'к'е" / називали в'іўч'ерс'к'і пси [16, 238], к'лали та'к'і дат'к'е [16, 242], отд'к'і боч'ки^е [16, 243], к'лале си^е на дош'к'е [16, 245], 'були за кол'госпу та'к'і п'ігул'к'е [16, 250], нази'валис румун'к'у^е 'в'іўц'і [16, 254], 'ран'ше там с'пали дойар'к'е [16, 260]. Словоформи з фонетично зумовленим ненаголошеним закінченням -'і вживані в окремих говіркових групах Західного Полісся, пор.: р'ук'і / н'ог'і крут'ат', молот'ар'к'і молоті^ели, туп'ер б'анк'і і кострул'ки / все йе. Хоча у східній та південно-східній діалектних зонах ця флексія фіксована й під наголосом, пор.: хор'оши хустк'і б'іли, нитк'і красіли, миск'і / тарилк'і так'ійі, бочк'і булі, бул'б'ани пампушк'і, гладушк'і череп'яни, греб'йонк'і дерев'янійі, ти лушпайк'і, зрушк'і сушіли. У говірках центральної діалектної зони західнополіського говору відповідно до характерного для вокалізму цих говірок обниження та розширення артикуляції наголошеного [и] Н. та З. вв. мн. іменників жіночого роду з основою на кінцевий задньоязиковий та фарингальний приголосний представлені словоформами із флексією -'е, пор.: чирипл'яни гладушк'е, г'ілк'е з ві'шни, сорочк'е ші'ли, йак'ес' буд'к'е, ві'шила пошивк'е на подушк'е, шапк'е так'е, хустк'е б'ілийі, тон'ейк'і свичк'е.

Високий ступінь уніфікації закінчень у діалектній словозміні виявляє Р. в. мн. іменників жіночого роду. Говірки описуваних ареалів в аналізованій відмінковій позиції зберігають нульову флексію як фонетичний відповідник Р. в. мн. субстантивів давніх *-ā-, *-jā-основ. З огляду на типову для фонетичної системи гуцульських говірок депалаталізацію історично м'якого свистячого [ц'] іменники з основою на цей консонант в окресленому ареалі оформлені за схемою твердої групи, пор. фіксації Т. Ястремської: о'тара о'вец [16, 218], ме'н'і т'іл'ко т'реба берб'ениц зр'обити / 'або там д'і'ниц [16, 224], до сто те'ли'ц 'йелови'х [16, 237], хво'роба 'ратиц [16, 262], 'дуже о'вец 'мало [16, 269]. Словоформи зі стверділим [ц'] спостережені передусім у говірках східної діалектної зони західнополіського говору: х'іб'а тих спуд'ниц так ма'ли йак за'ре, па'ру гу'лиц зостало'с'а / а то вс'о спали'е ли.

Гуцульські та західнополіські вияви Р. в. мн. іменників жіночого роду з кінцевим голосним основи [о] засвідчують непослідовний перехід *о → [і], пор. із народнорозмовної традиції гуцулів: *о'вец на полони'н'і 'б'іл'ше/ йак ко'р'іў* [16, 224], *було д'вацит' ко'р'іў і два пл'ідни'к'е* [16, 257], *ко'роў... до ш'ісди'с'ет' до с'імди'с'ет' штук* [16, 236], *и дл'а ко'роў* [16, 250], *штук п'ят' го'лоў* [16, 264], а також зі спонтанного діалектного мовлення поліщуків: *д'ес'ат' ко'р'ів в однуї черед'і, ма'ло повтик'ало с теї хв'ерми ко'р'ів, бу'ло п'ят' ко'р'ів у ба'т'ка мо'го, ко'ров бу'ло ї до дв'істи го'лов / сто п'ідис'ет так'во, а ко'ров г'і'нчий мав до с'ім штук.*

Народнорозмовна традиція відбиває також закономірне та еволюційно виправдане, на думку Н. Бекеш, вирівнювання флексій генетично різних субстантивів у Р. в. мн. [2, 48]. Діалектну специфіку цієї відмінкової позиції, пов'язану зі змінами в структурі давніх закінчень *-овъ, *-евъ колишніх *-й-основ, іменники жіночого роду, ймовірно, перейняли від відповідних форм чоловічого роду; пор. з гуцульських говірок: *в'ербіў, ду'шіў, ц'ерквиў* [8, 50], *би'ре там ... дзг'а'р'ет 'дес'ім' п'їт'нац'ім' 'нач'к'іў* [5, 274], *л'ікар'н'іў не" 'було 'се'лами* [5, 275], *в'ерх'овате лі'тр'ове гор'ні я'годів* [13, 35], *'коз'іў 'мало йе* [16, 224], *ко'рови ўже не ви'го'нили' з стаї'н'іў* [16, 252], *йак не 'було на молоко 'м'ір'іў та'к'ех* [16, 259], а також західнополіські відповідники: *н'ій'ак'іх заб'ав'ів н'ід'е, ни бу'ло до'ж'к'ів так'ех, в'іс'ум бух'анк'ів хл'іба, там ти'ех сун'і'ц'ів, кастру'лів то ни бу'ло*. Щоправда, спонтанне діалектне мовлення поліщуків засвідчує більш розгалужену систему флексій в аналізованій відмінковій позиції з огляду на локальні особливості рефлексії етимологічних *о та *е в закінченнях *-овъ, *-евъ; пор.: *ба'гато вист'авив, най'їхало ти'ех маши'нів, так'ї гру'пи д'івч'атку'в соб'іра'лис'а, ск'іко ти'ех при'кме'ту'в йе, кругом свої'х зе'мл'ув, ни бу'ло пика'рн'ув*.

У словозмінній системі більшості говірок гуцульського та західнополіського ареалів збережено закінчення -ам, -'ам Д. в. мн. іменників давніх *-ā-, *-jā-основ. Діалектну специфіку зрідка виявляють субстантиви з м'яким кінцевим приголосним основи, словоформи яких уніфіковані за

моделлю відповідних форм давніх *-ǫ-основ; пор. з мовлення гуцулів: *nan'irki^e t'reba¹ 'kozhdoi¹ ves'ni¹ v'iŭc'om¹ ru'bati¹* [16, 251], а також фіксацію на Західному Поліссі: *šo^e tim^e zém'om^e búde^e robíti^e / odnít^e buríani^e posl'a^e kolxózu.*

Особливості формотворення З. в. мн. у гуцульських говірках виявляють іменники – назви свійських тварин. Такі субстантиви позначені збереженням давніх форм аналізованої відмінкової позиції, пор.: *z'dale^u v'iŭc'i¹* [5, 274], *n'choli v'ik'i'daŭ¹ ŷ¹ vodu* [5, 281], *v'iŭc'er'i¹ na'sut¹ v'iŭc'i¹ i za v'iŭc'i¹ v'idnov'i'daiut¹* [16, 219], *'kon'i¹ 'kolo s'taii¹ b'lizko na'sut¹* [16, 224], *'tato zab'raŭ nas obid'vox¹ v'iŭc'i¹ 'nasti¹* [16, 235], *v'in¹ nas korovi¹ dít'n'i¹* [16, 240], *ŷa d'voje l'it v'id'nas t'i meli^eci¹* [16, 258]. Рідше простежено оформлення З. в. мн. описуваних іменників за зразком Р. в. мн., пор.: *do'iet o'vec¹ v'iŭc'er'i¹* [16, 219], *strunka'r'i o'vec¹ zhenut¹ u strunku do'iti¹* [16, 226], *k'iz ne 'nasli¹* [16, 257]; пор. також конструкцію *na'sut kor'iv¹ / meli^eci¹ / bi'ki // o'vec¹ / ok'remo na'sut bara'n'iv¹* [16, 221]. Паралельні форми З. в. мн. на зразок *nasú koróv* і *nasú koroví^e*, нерідко з перевагою останніх, засвідчує західнополіська народнорозмовна традиція.

Гуцульські говірки із західнополіськими в системі словозміни єднають давні дуальні форми О. в. іменників жіночого роду з кінцевим м'яким приголосним основи, пор. із живомовних свідчень гуцулів: *v'iŭc'ir'i¹ ŷdut z v'iŭc'ema¹* [5, 279], *to mi tak zme^un'íma¹ / sho kto zlovíŷ to z':iŷ* [9, 214], а також із мовлення жителів Західного Полісся: *mi^e vzádu pudbíráli zmin'éma¹, z vishn'éma¹ súshanimi, térli te^urni^eci¹éma¹, pud ŷablun'éma¹, xatí^e závše bulí^e s klun'éma¹.*

Діалектні вияви Д., О. та М. вв. мн. іменників, оформлених за зразком давніх *-ā-, *-jā-основ, пов'язані також із особливостями вокалізму говірок описуваних ареалів, пор. з гуцульської народнорозмовної традиції: *v'iŭc'iem¹ i korovam¹* [16, 231], *z v'iŭc'emi¹ íde v'iŭc'er'¹* [16, 226], *to ne v'iŭc'er'¹ tot / kot'riŷ¹ 'hode za v'iŭc'e^ami¹* [16, 238], *a 'kon'ux buŷ na stá'n'ex¹* [16, 226], *po'chistiti ŷ stá'n'ex¹* [16, 270], а також західнополіські відповідники: *šo tim^e*

каструл'ём робі^е ти / так'ё вже засóвани, пирог'ё все робі^е ли з вишн'ёми, шо вже с'óго рóку цв'іту на йаблун'ёх.

Наведений та проаналізований матеріал засвідчив, що спільний словозмінний пласт гуцульських і західнополіських говірок доволі значний та перспективний для наукового аналізу. Результати спостереження над діалектними виявами формотворчих афіксів та їх функціональним навантаженням у відмінкових парадигмах досліджуваних ареалів, звичайно, можуть бути доповнені або ж уточнені в перспективі на основі більш повної фактологічної бази.

Література

1. Бевзенко С. П. Історична морфологія української мови (Нариси із словозміни та словотвору) / Степан Пилипович Бевзенко. – Ужгород : Закарпатське обл. вид-во, 1960. – 416 с.
2. Бекеш Н. Б. Нівеляція родових відмінностей у множинній парадигмі іменників / Н. Б. Бекеш // Волинь-Житомирщина. Істор.-філолог. зб. з регіональних проблем. – Житомир, 2005. – Вип. 14. – С. 44–48.
3. Гринчишин Д. Фіксація діалектних рис у документах XVIII ст. з Гуцульщини / Д. Гринчишин // Гуцульські говірки. Лінгвістичні та етнолінгвістичні дослідження / [редкол. : Я. В. Закревська (відп. ред.) та ін.]. – Львів : Ін-т українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, 2000. – С. 76–85.
4. Гуцульські говірки. Короткий словник / [відп. ред. Я. В. Закревська]. – Львів, 1997. – 232 с.
5. Гуцульщина. Лінгвістичні етюди / АН України. Ін-т суспільних наук. / [редкол. : Я. В. Закревська (відп. ред.) та ін.]. – К. : Наук. думка, 1991. – 308 с.
6. Історія української мови. Морфологія / [упоряд. С. П. Самійленко та ін.]. – К. : Наук. думка, 1978. – 539 с.
7. Керницький І. М. Система словозміни в українській мові / Іван Михайлович Керницький. – К. : Наук. думка, 1967. – 288 с.
8. Кобилянський Б. Гуцульський говір і його відношення до говору Покуття / Б. В. Кобилянський // Український діалектологічний збірник. – К., 1928. – Кн. 1. – С. 1–92.
9. Лесюк М. Мовний світ сучасного галицького села (Ковалівка Коломийського району) / Микола Лесюк. – Івано-Франківськ : Вид-во “Нова зоря”, 2008. – 327 с.
10. Матвіяс І. Г. Іменник в українській мові / Іван Григорович Матвіяс. – К. : Рад. школа, 1974. – 184 с.
11. Матвіяс І. Г. Називний, родовий, давальний і місцевий відмінки однини іменників І відміни / І. Г. Матвіяс // Українська діалектологія і ономастика : [зб. ст.]. – К. : Наук. думка, 1964. – С. 64–79.
12. Назарова Т. В. Іменникові *-ѣ*- закінчення в північноукраїнських говорах / Т. В. Назарова // Українська діалектологія і ономастика : [зб. ст.]. – К. : Наук. думка, 1964. – С. 50–63.
13. Негрич М. Скарби гуцульського говору: Березові / М. Негрич. – Львів : Ін-т українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, 2008 (Серія “Діалектологічна скриня”). – 224 с.

14. Сабадош І. Про лексико-семантичні паралелі в західнополіському і карпатських діалектах / І. Сабадош // Волинь філологічна : Текст і контекст / Західнополіський діалект у загальноукраїнському і всеслов'янському контекстах. – Вип. 4. – Луцьк : РВВ “Вежа”, 2007. – С. 199–220.
15. Самійленко С. П. Нариси з історичної морфології української мови : у 2-х част. / Стефан Пилипович Самійленко. – Ч. 1. – К. : Рад шк., 1970. – 233 с.
16. Ястремська Т. Традиційне гуцульське пастухування / Тетяна Ястремська. – Львів: Ін-т українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, 2008 (Серія “Діалектологічна скриня”). – С. 218–271.